

ВЛАДИМИР РИБИН

МОЯТ СЪСЕД ДИЛЕТАНТ

Превод от руски: Александър Хрусанов, 1982

chitanka.info

Той винаги си е бил чудак, моят съсед Серьога. А ето че реши да си купи „Москвич“.

— Защо ти е „Москвич“? — питам го. — Работата ти е на един хвърлей място.

— Ами така, искам да се поровя в двигателя.

Как ви харесва това? За такова нещо дори не е нужно да се харчат пари — върви в автоклуба и се рови колкото искаш. А на него му трябва личен двигател, да му стои в неговата барака.

Купи истинска бричка. „Москвичът“ беше от такъв древен модел, че приличаше не на автомобил, а на кутия с колела. Собственикът му до последния момент не дишаше, защото все очакваше, че ще го прогонят заедно с тази купчина старо желязо. А когато получи парите, веднага изчезна. Боеше се, че купувачът ще се отметне.

Помогнах на Серьога да вкара покупката в бараката и му изразих съчувствията си.

— Далеч ли възнамеряваш да пътуваш с тази бричка?

У нас има такъв навик — все ни се иска да мерим чуждите постъпки със собствен аршин.

— Тази машина ми е нужна не като средство за придвижване — отвърна Сергей.

— Виж ти! А защо тогава съществуват колелата? Може би си станал колекционер? За такова нещо автомобилът не е за нас, бачкаторите. Ще останеш без гащи. По-добре се залови с пощенски марки — по-евтино ще ти излезе.

— Ама не — казва той, — аз изобретявам едно нещо.

— За автомобил?

— Ами...

Изобщо му бях вече дотегнал. Но Сергей има търпение — можеш да му завидиш. Повече, отколкото дори у продавачката в павилиона за бира. Тя по цял ден такива неща слуша през прозорчето си, че ако бях на нейно място, отдавна щях да озверее. А по нея всички остри думички се стичат като вода по гъска. Ето и Сергей — колкото и да му досаждаш, няма да се намръщи. Сякаш може да си изключва ушите. Слуша, а си мисли за нещо свое. Веднъж за експеримент изпуснах в коридора един леген. Какъв шум се вдигна!... Кучето зад

оградата започна да се дави. А Сергей дори не трепна. И този път никак не се ядоса от задявките ми, каза спокойно:

— Пантелеич, зная, че можеш да бъдеш гениален ученик, но аз съм лош учител. Въобще не ще мога да ти обясня всичко. Но ти си велик шлосер. Помогни ми, моля те, направи ми една работа...

Ей така е винаги — хем те ужили, хем те похвали. Стоиш и не знаеш да се цупиш ли, или да се усмихваш.

Никога не му се сърдех на Серьога. С шестото си чувство усещах в него човека, какъвто и да търсиш, няма да намериш, и майстора — въобще не гледай за друг като него, защото няма. Веднъж ми показва празна половинлитрова бутилка — „младежки грях“ както се изрази, — а в нея работи цял завод: машините се въртят, конвейерите пълзят и хората тичат. И неизвестно каква сила ги движи. Отначало помислих, че е пъхнал вътре батерийка, но се оказа, че няма нищо. Излезе, че всичко се задвижва, когато някой вземе бутилката в ръка и я върти, докато я оглежда.

Нашият дом е на два етажа — долу живея аз, а горе — той. И слава богу, че няма други съсед, защото какво ли не щяха да разправят. Така чуваемостта у нас през тавана сами знаете каква е и аз научавам как действува цялата автоматика на Сергей по звука. Как вратите му сами се отварят, как леглото сутрин се повдига и се превръща в маса... Велик чудак е моят съсед, рядък умник. Но не се възгордява. Щом стигне до нещо по-сложно, чука ми на вратата: „Хайде, Пантелеич, спасявай ме.“

Правил съм му всякакви сложни нещица. А сега гледам чертежа и очите ми се премрежват.

— Какво е това? — питам го. — Как да го проумея?

— И аз самият трудно го разбирам. Ето ти други чертежи. Изпълнявай нещата поред и всичко ще ти се изясни.

Дявол знае що за чудесия беше това и с какво предназначение. Цялото по размери беше колкото малко куфарче. Отвън наистина приличаше на куфар, само че тежък, железен. А отвътре, когато го отвориш — и дяволът не може да се оправи; секции, отделенийца, всякакви преградки. За цяла година работа.

— Ако го поръчаш на някого, това куфарче ще струва не по-малко от автомобила.

— Разбира се, Пантелеич, няма да се стискам. Та нали разбирам, всеки няма да може да го направи. Само че, нали знаеш, у мен пари много не се свъртат...

Тогава се разсърдих.

— Пари нямаш, а автомобил купуваш?

— Ами това — разправя той — е куфар към автомобила. Без него автомобилът не ми трябва.

— Нещо като двигател, така ли?

— Да, да, нещо такова, само че още по-важно.

Опитайте се да отгатнете какво може да бъде по-важно от двигателя в един автомобил? Да не би колелата? Но щом Сергей го казва, значи има и нещо по-важно. А ако няма, ще направи. Това го зная съвсем точно.

Минаха две седмици. Всеки ден след работа оставах в работилницата. И в почивните дни се занимавах в барачката — все правех железния куфар. Съвсем се измъчих. Поне да знаех кое какво е. А няма нищо по-лошо от това да правиш нещо неизвестно. Понякога става така — донасят в цеха поръчка, а за какво служи, не казват. И не изпитваш никакво удоволствие. Е там може би има държавни тайни, а тук е родният ти съсед — и същите мъки?!

Не издържах, отидох и почуках на бараката на Сергей. Излезе той, залита. Очите му червени, сякаш вчера е гулял на сватба.

— Ти — питам го — нощем спиш ли.

— А ти на мое място щеше ли да спиш?

— На твое място щях да ходя пеша на работа.

— Аз съм в отпуска.

— Ти какво, отпуска в бараката ли прекарваш? Затворен? Щом си толкова побъркан — разправям му, — поне на двора си ровичкай в машината. На светло. А най-добре би било да заминеш, щом си в отпуска, да почиваш някъде.

Тогава ми се разкри.

— Пантелеич — пита ме, — може ли да ти се довери тайна?

Дори се обидих. А и кой не би се обидил? Нима има такъв човек, който да си признае, че не бива да му се доверяват?

— Наистина ми се налага да замина за малко. Ще можеш ли да попазиш жилището ми?

— Защо да го пазя?

— Така, за всеки случай. Главното е да слушаш какво ще става там. Ако чуеш някакъв звук, веднага ми изпрати телеграма. Разбра ли?

— Какво има за неразбиране?

— Всичко е за науката. Нали знаеш каква капризна е науката?

Така и забравих да го разпитам за куфара. А на другия ден той замина и аз започнах да пазя неговия замък.

Три дена минаха мирно и тихо. После погледнах електромера на жилището му и ми секна дъхът — върти се като бесен. „Какво ли става? — мисля си. — Може би е забравил да загаси лампата?“ Погледнах прозорците — тъмни. Подадох телеграма, както се бяхме уговорили: така и така, значи, скъпа ще ти излезе отпуската. На другия ден получавам отговор: „Нека се върти, все някак ще го платя.“

Отново започнах да пазя. Сутрин и вечер, а понякога и посред нощ ставах, качвах се на втория етаж, прилепях ухо на вратата и се вслушвах. Вече бях привикнал и дори не бих се учудил много, ако в жилището му столовете изведнаж започнеха да танцуват. Но чух свистене. Тихо някакво, но толкова пронизително, че дори ти ставаше неприятно. Сякаш някъде далеч, далеч някой пици на най-невъзможния тон. Отново пратих телеграма. И получих отговор:

„Благодаря, Пантелеич. Нека свисти. Продължавай да пазиш.“

Веднъж през нощта ме събуди някакъв удар горе — сякаш нещо падна. Скочих, затаих дъх, ослушах се. И тогава нещо така тресна, че цялата къща се разтърси. Когато всичко затихна, почуках с дръжката на четката по тавана.

— Серьога, ти ли си?

Мълчание. Случва се така — тихо е, а чувствуващ нещо тревожно. Погледнах през прозореца — разсъмва се. На двора пробляскват пътечките — явно е валил дъжд. До бараката се душат котки. Брезата, провесила коси, не помръдва.

Изскочих на двора, погледнах прозорците на Сергей — тъмни като вчера. Реших да отида да си доспя; на стълбището погледнах електромера, а той спрял.

Описах в телеграма всичко, което видях и чух, платих рубла и половина. Същия ден Сергей пристигна, дойде си с такси. Без да влиза в жилището си, започна да разпитва какво и как е ставало. Изслуша ме, поразходи се по двора, а после взе парче тухла и я хвърли по собствения си прозорец.

— Какво правиш — питам го, — пощуря ли?

— Може би, Пантелеич, може и да съм пощурял. А най-вероятно е да не може по друг начин.

Отключихме, помирисахме — миришеше на изгоряло. А насред стаята лежи сгърчена, обгоряла котка. Сергей веднага се хвърли някъде в единия ъгъл. А там на стената имаше тъмно петно, тапетите бяха овъглени. Под тях върху дебела порцеланова стойка беше закрепена изкривена кутия. До нея имаше още две — същите, но здрави. Бяха покрити със сферични стъклени аквариуми и оплетени с проводници. Исках за всичко да го разпитам, но точно тогава влезе нашият участъков милиционер.

— Разправят, че през нощта е избухнал взрив? Какво става?

И тръгна из стаята. Опипа петното на стената, а после се приближи към Серьога.

— Кой е разбил стъклото?

— Аз, по невнимание.

— Откъде е това петно на стената?

— От акумулатора. Стоял си е тук съвсем безобидно, а котката влязла в стаята, съединила контактите и станало късо съединение.

— Откога работя, а не съм чувал акумулатори да се взривяват.

Серьога се понамръщи, но започна да обяснява:

— Разбирате ли, това не е акумулатор като в автомобил. Той е нещо като кондензатор, но със свойствата на акумулатор. И много мощен.

— Изобретение ли е?

— Нещо такова.

— А къде работите? Покажете документите си, моля.

Погледа, поклати глава.

— Защо вие, гражданино изобретател, държите у дома си секретни изобретения?

— Не е секретно.

— Ако не е, ще стане. Аз разбирам нещо от тия работи.

— Няма да стане. Не ми вярват.

— Дай по-надежден акумулатор на който и да е шофьор и ще се зарадва.

— Работата не е в акумулатора.

— А в какво?

— В гравитонция.

— Какво е то?

— Вещество такова. Акумулира гравитация.

— Земното притегляне ли?

— Не само земното. Изобщо гравитацията.

— А защо ви е то, тоест тя? За какви нужди, така да се каже?

Разбирате ли, какъв любител на науката ни се беше паднал. Отначало Серьога неохотно започна да обяснява, а после се разпали. Измъкна от шкафа черна дъска — също като в училище, само че по-малка — и я обсипа с формули. Дори и аз, дето уж познавам Серьога — нали ми е съсед, — раззинах уста. А участъковият след четвърт час задряма.

Събуди се съвсем друг човек — ласкав, вежлив. Стисна ни ръка и се сбогува.

Поседяхме двамата със Серьога, помълчахме. Толкова бяхме разстроени, че отворихме четвъртинка водка. Аз я донесох. Тъй като Серьога никога нямаше запаси.

— Благодаря ти — каза той. — Добре ме отърва.

— Ти — подхвърлям му аз, — приятелю Серьога, поне да ми беше разправил за твоите занимания. Защото от незнание мога и да раздрънкам нещо излишно.

— Нали току-що всичко обясних — удиви се той. — Ето ти и формулите на дъската.

Този път аз се зачудих. Какъв им е само езикът на тези учени! Говорят си както им дойде, а ти върви разбирай.

— Слушай — подхващам аз, — хайде разправи по човешки.

И тогава той ми изложи всичко както си е.

— Разбираш ли, Пантелеич, намерих вещество, което при определени условия акумулира гравитация.

— Къде го намери?

— Открих го, значи. Представи си еднокилограмова гира. Както и да я поставиш, било изправена, било легнала, все един килограм тежи. А моят гравитонций може да променя теглото си — тази гира ще тежи ту половин килограм, ту два...

— Ето — казвам му, — търгашите ще се зарадват.

Той дори не се усмихна.

— ... Та аз си помислих — щом теглото може да се променя на по-голямо или по-малко, защо да не се изменя и в отрицателно?

— Значи въобще да го няма?

— Точно така. Хвърляш такава гиричка на пода, а тя пада върху тавана.

— Не — уверявам го аз, — за такива гирички няма да те похвалят.

— Работата не е в гирите. Това е откритие!

— Щом е откритие, какво ме баламосваш? Тичай в онази служба, дето се занимава с откритията. Може някой друг да открие твоята гиричка.

Моят Сергей въздъхна.

— Нима не съм тичал — отвръща той. — Описах всичко както си е. А те не вярват, наричат ме дилетант. Казват, че такова нещо не може да има.

— А ти им покажи гиричката.

— Показвах им, разбира се, не гира. Гирата е, така да се каже, за образно пояснение. Показвах им опит.

— И какво?

— Ахкат и не вярват. Трябва, разправят, всичко да се проучи. Няма такъв природен закон. А щом няма, не можем и да отсъдим... Представи си, утре отиваш на работа и започваш да разправяш, че у дома си се разхождал по тавана надолу с главата. Ще ти повярват ли?

— Ще кажат, че съм бил пиян.

— Точно така. Сега съвсем естествено летим със самолети. А преди триста години изобретателя на самолет щяха да го изгорят на клада. Макар че и тогава птиците са летели и на всички им е било ясно, че поне по принцип е възможно да се лети. Разбираш ли, Пантелеич, природата нищо не крие от нас. В нея всичко е наяве. А ние не всичко виждаме, защото не е достатъчно зрението, необходимо е и разбиране. А разбирането зависи от осъзнаването на жизнения опит, от знанията. Хвърли и най-умната маймуна във ваната — как мислиш, ще открие ли закона на Архимед? Дори и да ѝ се обясни, пак няма да разбере. Защото за всяко нещо си има подходящо време и няма кого да виним. И при хората се случва същото. През седемнадесети век във Франция живял ученият Дени Папен. Бил уважаван човек, професор, член на кралската академия. Изобретил той парния

локомотив и подводницата. И не го разбрали. След сто и няколко години трябвало отново да се изобретяват.

— И ти ли се каниш да чакаш сто години?

— Съвсем не! Ще се постарая да докажа откритието си. И много скоро...

Обърка ми главата Серьога.

— Добре де, а защо разби прозореца?

— За всеки случай. Преди при разреждането ми щипеше на очите. Ами ако се образува някакъв газ? Работата е съвсем нова...

Виждали ли сте такива чудаци, които за всеки случай чупят прозорците на квартирата си? Всъщност това не е моя работа. Аз трябваше да измайсторя железния куфар. Измъчих се с него. Пък и Серьога ми действуваше на нервите, всеки ден ме питаше. Понякога не издържах и отрязвах:

— Сам си го изобретявал, сега търпи. Да беше поръчал нещо по-просто, ключ, или друго, щеше веднага да си го получиш.

Въпреки всичко направих куфара. Сам се изумих. Такъв хубав стана, че просто да го оставиш за себе си. Разбира се, и Сергей се зарадва. Цялата вечер го гали като малко дете.

— Сега — каза той — Пантелеич, ти ми достави поролон. От онзи, дето се продава на килимчета. Нужни са сто парчета.

— Господи, защо са ти толкова много?

— За сигурност. Всъщност трябват повече, но нямам повече пари, ужасно скъпи са...

Колко пъти се ругаех, когато оставах сам. Какъв съсед ми се падна! Ако беше нашего брата — работяга, всичко щеше да е просто и ясно. Днеска телевизор, утре телевизор, а в други ден отново домино. Свободно време като свободно време. А сега тичай по магазините след работа, търси тези проклети килимчета, дето никъде ги няма. Но гледам как Сергей се радва и ми олеква на сърцето; не, не ми трябва друг съсед...

Веднъж, беше неделя, Серьога ме повика. Настани ме пред себе си като на прием в районния изпълком и каза:

— Е, Пантелеич, свършват нашите мъки. Ще вървим да изпитваме гравитонция.

— А изпитанието не е ли мъка?

— Радост! — викна той. — Естествено, че е радост! Колко чаках този час!

— А ако се провали?

— Няма такава възможност. Каквито и да бъдат резултатите, все още е интересно. А защо грачиш предварително?

И аз млъкнах. Седнахме в неговия „Москвич“ и излязохме от града. А в автомобила, трябва да ви кажа, не можехме да се обърнем — толкова неща бяха натрупани.

Стигнахме до една стара мелница. Има край нашия град такава. Бог знае защо са я строили и недостроили. Оставили такава място, където, ако слушаме бабичките, властвуват нечисти сили.

И така, право там се озовахме. Спряхме на десетина метра от стената, източихме в туба всичкия бензин и я отнесохме надалеч.

— Когато ти махна с ръка — нареди Серьога, — започни да хвърляш камъни по машината, само че по-силно.

— Какво ти става — питам го, — да не си полудял? Мога и да улуча.

— Няма да улучиш. — Усмихна се той, а е съвсем бледен, сякаш много се вълнува.

Какво трябваше да направя? Събрах ситни камъчета и зачаках. Гледам и не вярвам на очите си — машината сякаш започна да расте. Викам му на Сергей за това видение, а той не чува. Интересно все пак, наоколо цари тишина, двигателят не работи, а той не чува. Исках да се приближа до него, но почувствувах, че не мога. Сякаш някой ме е хванал за тирантите и ме дърпа назад. Сякаш насреща ми духа ураганен вятър. Само че няма никакъв вятър — пълна тишина, а краката ми се плъзгат назад като по лед. Гледам — прахта и камъните отплъзват от автомобила. А той съвсем порасна. Всъщност не самата кола, а като че ли образът ѝ. Автомобилът си стоеше както и преди, а около него се образува нещо като мехур със същата форма. И Серьога вътре в мехура расте заедно с него. Макар да виждам, че онзи в средата си седи на мястото съвсем нормален. Същинска магия. Добре, че наоколо нямаше никой, защото щяха да обявят мелницата за истинско свърталище на нечисти сили.

Гледам Серьога отвътре ми прави знак — хвърляй, значи. Хвърлих камъче, не улучих. Хвърлих по-силно — отново пропуск. Тогавя взех много голям камък и го запокитих с все сила. А камъкът се

плъзна нагоре и отлетя зад мелницата. Също сякаш е рикуширал от вода. И всичко, което хвърлях, прелиташе встрани. А един голям камък, който метнах с двете ръце, отлетя назад също като че ли отскочи от гума. Едва успях да го отбягна.

Уморих се и дори ръцете ме заболяха. Показвам му на Сергей — стига толкова. А той с ръка ми маха — махни се по-надалеч. Отдръпнах се и виждам, че мехурът отново започна да расте. Имаше едно младо дръвче и отначало всичките му листа орони, а после го изтръгна от корен. „Е — мисля си, — каква сила е изобретил Серьога! Да я използва човек по строежите вместо булдозер!“

И тогава започна нещо непонятно. Истинският автомобил, дето стоеше в средата на мехура, започна да се надига и напълно се откъсна от земята. Повися малко на половин метър и тръгна нагоре, сякаш го повдигаха с някакъв невидим кран.

Обърках се напълно. Чувствувам, че Серьога е изобретил нещо съвсем особено. Нищо не разбирам, а викам като хлапак — кой е виждал автомобил да лети като балон!

И изведнъж гледам машината се наклони с радиатора надолу. Сякаш някой изби крика изпод нея. И мехурът се спуска, гръмна като оръдие, а от мелницата се разлетяха тухли.

Измъкнах Сергей от машината. „Е — мисля си, — главата и краката са цели, значи всичко е наред.“ А той лежи в безсъзнание, също като мъртъв. Изтичах на шосето, хванах попътен автомобил и тръгнахме към болницата.

По пътя се съвзе и започна да се мята като малко дете.

— Къде съм? Къде е автомобилът?

— Къде ще бъде — казвам му, — при мелницата. Само колелата останаха.

— Тръгвай — вика той, — веднага! Събери всичко, нищо на никого не давай!

Разбира се, не се помръднах. Тогава почна да се дърпа да слиза. Държа го аз и сълзите ми текат. Виждам, че го боли дори като си отваря очите. Започнах да го уговарям:

— Мили ми приятелю, скъпи изобретателю. Нали ме познаваш? Да знаеш, че по-скоро ръката си ще оставя там при мелницата, но и последната гайка ще отнеса у дома... А твоят автомобил — разправлям му — също като самолет — на десет метра се издигна.

Зарадва се като дете.

— Добре ли видя?

— Как да не видя, като за малко не ме изхвърли като камък. А и синините ти са доказателство.

— Синините не можеш да вложиш в досието. А ти си свидетел. По-приятно е, когато не само ти го знаеш...

Така че го предадох в болницата и хукнах към мелницата. А там до разбития автомобил вече чака милиционер на мотоциклет. (Удивителен нюх имат към произшествията.) Вече разтваряше вратата, извадил рулетка и кочана. Искаше да съставя акт. И дори май възнамеряваше да закара машината на Сергей в КАТ. Наложил се да пусна в ход цялата си дипломация.

— Скъпи — казвам му — и любими другарю милиционер. Нима във вашата служба си нямате достатъчно произшествия, та искате още едно да си обесите на врата? Тук не е шосе, не е и второстепенен път, никой не е превишавал скорост и въобще никаква скорост не беше развита, никой не предявява претенции. Нима — продължавам — на собственика се забранява, ако му скимне, да натроши бричката си на метални отпадъци?

А милиционерът си е милиционер — трябва да внимава да не са нарушили правилника.

— Ами ако — пита той — е шофирал пиян? Ами ако не са били в изправност габаритните светлини? Ами ако има луфт във волана?

— Какъв луфт? Та той не се движеше по земята, а по въздуха, във вертикална посока. Оттам падна, отгоре. А въздушните пътища не попадат под компетенцията на КАТ.

Сякаш го убедих. Но внезапно се разпали любопитството му. Наложил се всичко да му обяснявам. „А защо — мисля си — да се плаша? Ако повярва, ще станем приятели, ако не — малко реклама не е излишна.“

Договорихме се, че автомобила засега ще го откараме в бараката, ще я затворим и запечатаме, за да не пипа никой нищо по него. За всеки случай да не би внезапно — както се изрази той — да се открият допълнителни обстоятелства. Че той ще доложи както се полага за произшествието и ще намине в болницата и при мене у дома.

Всичко се нареди възможно най-добре. Само дето със Сергей стана лошо. Не зная какво беше медицинското заключение, но по

човешки и на двама ни беше зле — не ме пускаха при него да му разкажа и да го успокоя. Наложих се отново да използвам дипломация, вече пред сестричката, която го пазеше. Известно е, че сестричките са по-сговорчиви от главния лекар. Тя ме пусна за минутка. А където една минута — там и пет, това също е известно. Поседях аз при Сергей половин час и му разказах всичко подробно.

— Всичко — казва Сергей — стана заради онази мерзавка котката. Повреди ми един от акумулаторите и не стигна мощност.

— Нищо — успокоих го аз. — Ти само оздравявай. Сега жилището ти ще го вардя повече от очите си.

— Какъв смисъл има? Вече го няма автомобилът. И пари няма.

— Главното е да не тъгуваш. Все някак ще се оправим. Имам малко нещо в спестовната книжка. Събирам за мотоциклет.

Зарадвах го. Някак особено ми стисна ръката.

— Ти — казва, — Пантелеич, ако не беше шлосер, непременно щеше да станеш изобретател. В тебе има някаква... всеотдайност. Всичко ново започва с всеотдайност и без нея нищо не потръгва...

Така се уговорихме с него. А когато двама се уговорят за добро дело, сами разбирате... Ще излезе Серьога от болницата, ще купим друг автомобил и ще видим ние как изглежда нашият двор от високо. А после ще отидем в службата, която се занимава с изобретения, ще поставим автомобила направо на покрива и нека тогава се опитат да не повярват. Нека само се опитат...

Публикувано в списане „Наука и техника“, брой 51-52/1982 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.